

Иван Џепаровски

Филозофски факултет

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје

idjeparoski@gmail.com

КОН ЕДЕН ОТВОРЕН ФИЛОЗОФСКИ РЕЧНИК

Живееме во време во кое многу малку време се одделува и се користи за филозофско промислување на прашањата врзани за добрината, за убавината, за вистината, но и за злото, за грдоста и за лагите вкотвени во нашата стварност. Ова се однесува и на добрините, убавините, вистините и лагите на стварноста во минатото, промислувани од страна на филозофијата – и на логичко, и на онтолошко, и на епистемолошко, и на етичко, и на естетичко рамниште. Живееме и во време во кое прочуениот исказ на Бенџамин Франклин од пред повеќе од два и пол века, имено, неговото мислење упатено како совет до младиот трговец (“Advice to a Young Tradesman, Written by an Old One” [21 July 1748]), дека треба да се „запомни дека времето е пари“ („Remember that Time is Money“), стана клучен двигател на нашата цивилизација целосно насочена кон заштеда на времето и кон односот кон времето како продуктивна и економска категорија. Живееме, исто така, и во време во кое сме сведоци на неверојатното забрзување на самото време, што сè заедно прави луѓето да мораат „рационално“ да го користат своето време. Затоа, во едно вакво време, да се бара од евентуалните читатели во целина да ги исчитуваат теориските книги, а особено термилошкоите речници од областа на филозофијата, секако, е неупатно.

Но, затоа одредниците од оваа книга ќе можат да се читаат постапно а не одеднаш, побавно а не побрзо. Овие определувања ќе можат да се читаат и врз основа на конкретните потреби на читателите, а сите тие ќе можат, откако ќе го прочитаат поодделното толкување на определен филозофски поим или, пак, ќе ја разгледаат содржината, книгата ќе можат да ја стават настрана, за некои други времиња во кои ќе се има повеќе време за поимните уточнувања во рамките на филозофијата.

Секако, бидејќи книгата ќе биде прикачена и на електронската страница на Лексикографскиот центар „Георги Стределов“ при

МАНУ, таа безмалку секогаш ќе му биде достапна на заинтересираниот читател: и на специјалистот претходно упатен во филозофските поими, учења и дисциплини – за да го доуточни своето знаење – но и на неспецијалистот во доменот на филозофијата чии интереси ги надминуваат секојдневните „сопствени филозофии“ – во духот на колоквијалните искази од типот на: „мојата филозофија е дека ...“.

Но, да се дефинираат поимите не е воопшто едноставна работа. Дури и самиот поим и самата дисциплина „филозофија“ содржат во себе огромен број различни одредувања: од класичното врзано за етимологијата на самото име и поврзаноста со „љубовта кон мудроста“, па преку одредувањето на Волтер од својот прочуен просветителски „Филозофски речник“ (*Dictionnaire philosophique*, 1764) каде што се укажува дека „филозофот е љубител на мудроста, односно на вистината“ и дека „сите филозофи ја имале оваа двојна улога“, па сè до современото одредување на филозофијата како „самоосвестена човекова мисла“ – кај Сајмон Блекбурн во „Оксфордскиот филозофски речник“ (*The Oxford Dictionary of Philosophy*, 1994; third edition 2016). Затоа работата врз една ваква книга воопшто не беше лесна, а овој проект и не го замислувавме поинаку од тоа да биде своевидно отворено филозофско дело, поточно еден отворен филозофски речник кој постојано ќе треба да се надополнува, да се поправа и да се уточнува, секогаш имајќи предвид дека ништо не е толку совршено и скаменето за да не може да биде поправено и изменето, особено затоа што е општо прифатено мислењето дека кој и да е филозофски терминологски речник, или кој и да е речник на филозофијата, е однапред осуден на несовршеност и на бројни недостатоци од поголем или од помал обем, зашто во основа тој треба да се справи со светот на идеите од минатото и од сегашноста и, едновремено, да се обиде да го објасни она што во основа многу тешко може да се објасни.

Згора на тоа, форумот на науката е нешто многу поразлично отколку што се тоа новинарските и книжевните белешки или јазикот на свечените политички промоции. Јазикот на науката претставува посебен слој на јазикот и затоа тој содржи свои несведливи внатрешни особености, кои нужно мора да се почитуваат. Дури за некои науки може да се каже дека постојат единствено од оној момент кога започнуваат да располагаат со своја сопствена терминологија. Од друга страна, една нација може да смета дека со еднакво право влегува во светските културни и општествени движења единствено тогаш кога ќе ги приопшти на својот јазик најголемите филозофски и книжевни достигнувања од минатото, но и кога ќе ја утврди својата научна и филозофска терминологија. А, токму тоа, впрочем, се обидува да

го оствари и повеќедеценискиот проект на МАНУ за мапирање и за оформување на сопствена терминологија во рамките на поодделните науки.

Затоа, се надевам и верувам дека нашиот филозофски терминологски речник, според својот пристап и според својот обем, како прво вакво остварување кај нас, не може да се сфати поинаку, освен како суверено, иако делумно задоцнето, зачекорување во европската научна и културна традиција. Но, и за ова има оправдување кое го дава самата филозофија. Зашто таа е наука која решава парадокси, но и наука која свесно создава нови парадокси: бидејќи за да се занимаваат луѓето со филозофија – никогаш не е доцна, а секогаш е рано!

